

NOUTAJAJALOSTUS RUOTSISSA

A. Bucksch & S. Lindberg, 2002

Johdanto

Hyvässä jalostustyössä otetaan huomioon sekä koiran ulkomuoto, käyttöominaisuudet ja terveys. Viime vuosikymmeninä monet koirat ovat muuttuneet työkoirista seurakoiriksi ja samalla tämä on monesti kääntänyt jalostuksen painopisteen ulkomuotoon. Koirien käyttöominaisuuksien turvaamiseksi on kehitetty erilaisia luonnetestejä, kuten MH-testi sekä käyttökokeet, joista moni on kilpailulliseksi tapahtumiksi.

Tutkimuksessa oli mukana kolme suurinta noutajarotua, kultainen-, labradorin- ja sileäkarvainen noutaja. Sekä kultainen (v. 2000 2847) että labradorinnoutaja (v. 2000 2177) kuuluvat Ruotsissa 5 suosituimman rodun listalle ja sileäkarvainen sijalle 13 (v. 781). Ruotsalaisessa MH-testissä rodut eroavat toisistaan melko paljon. Suurimpina eroina ovat kultaisten suuremmat pelkoreaktiot ja pienempi uteliaisuus kuin muilla roduilla.

Noutajien alkuperäisen luonteen ja käyttöominaisuuksien säilyttämiseksi vaaditaan aktiivista jalostustyötä. Edellytyksenä menestykselle jalostukselle on haluttujen ominaisuuksien oleminen edes jossain määrin perinnöllisiä sekä se, että niitä voidaan jollain tapaa mitata. Hyödyksi voidaan käyttää olemassa olevia käyttökokeita tai kehitetään uusia ominaisuuskuvauksia.

OSA 1 – rotujen jalostustyön vertaileva analyysi

Aineistona oli vuosien 1991-2000 Ruotsin Kennelliiton koiratietokannan em. rotujen tiedot (mm. pentuerekisteri, koetulokset ja eläinlääkäritiedot). Tämän perusteella pyrittiin saamaan kuva rotujen jalostustyön valinnoista.

Jalostuksen valintaperusteita tutkittiin seuraavissa lajeissa menestymisen suhteen: näyttelyt, metsästyskokeet (nome), metsätysjälkikokeet (mejä), tottelevaisuuskokeet (toko), palveluskoirakokeet (PK), pelastuskokeet sekä agility. Koska tutkimus kohdistui rotujen luonneominaisuuksiin, ei terveystuloksia otettu tässä mukaan.

Jotta saataisiin selville yhteys jalostuskoirien ja niiden meriittien välillä, tutkittiin, kuinka suurella osalla kaikista jälkeläisistä edes toinen vanhempi oli palkittu kokeissa. Kontrolliryhmänä oli koiria, joilla ei ollut jälkeläisiä.

Jalostushyödynnystä tutkittiin yksittäisistä koirista: missä iässä sitä oli käytetty, kuinka monta pentuetta se oli tuottanut ja kuinka ne olivat jakautuneet koiran iän suhteen.

Jalostusrakenteen analyysin tarkoituksena oli kuvailla eläinten välisiä sukulaisuussuhteita (sukusiitosprosentti = ss%). Lisäksi laskettiin mm. niiden koirien määrä, joiden sukusiitos% ylitti 6,25. Myös tehokas populaatiokoko laskettiin.

Tulokset

1. Jalostusvalinnat

Lähes kaikilla jälkeläisillä oli kaikissa roduissa oli ainakin yksi vanhempi, joka oli osallistunut näyttelyihin. Metsästyskokeisiin jompikumpi vanhemmista oli osallistunut

kultaisilla noutajilla 34%:lla, labradoreilla 65 %:lla ja flateilla 89%:lla – erot olivat suuret. Avoimen luokan 1-tuloksen oli saavuttanut kaikissa roduissa em. pienempi osuus vanhemmista. Kontrolliryhmän näyttely- ja koeaktiivisuuteen verrattuna jalostuskoirat olivat paljon aktiivisempia.

Kun tutkittiin jalostuskoirien pentuemääriä suhteessa näyttelykäynteihin, huomattiin, että pentuemäärä lisääntyi samalla kun näyttelyihin osallistuminenkin. Jalostusuroksilla, joilla oli useita pentueita, oli useammin näyttelyistä tulos SA kuin vain harvoja pentueita tehneillä uroksilla.

2. Jalostushyödynnys

Pentuemäärää tutkittaessa havaittiin nartuista noin puolen tehneen vain yhden pentueen. Vain harvoilla nartuilla oli tehty yli 4 pentuetta. Uroksista pienemmällä osalla oli vain yksi pentue eli uroksia käytettiin yleensä useamman kerran jalostukseen. Suurimmat yksittäisen uroksen pentuemäärät olivat flatilla 32, labradorilla 96 ja kultaisella 101 pentuetta.

Yleisin ikä ensimmäisen pentueen tekemiseen oli uroksilla 1 v. (labradorit ja kultaiset) tai 2 v. (flatti). Yleisestikin flattiurokset otettiin myöhemmin jalostuskäyttöön. Narttujen yleisin ikä ensimmäisen pentueen synnyttämiselle oli 2-3 vuoden iässä.

3. Jalostusrakenne

Koko tutkimuksen aineiston aikana sukusiitosprosentti oli laskenut kaikissa roduissa ja oli vuonna 2000 keskimäärin kaikilla alle 2,5 %. Aineistosta löytyi kaikista roduista koiria, joiden ss% oli jopa 30, kultaisella noutajalla jopa liki 40 %.

Pohdinta

Kultaisissanoutajissa oli ennako-odotusten mukaisesti vähemmän sellaisia koiria, joiden vanhemmat olivat palkittu metsästyskokeissa verrattuna muihin rotuihin. Flateissa oli eniten sellaisia koiria, joiden vanhemmat oli palkittu kokeissa ja 90%:lla koirista oli ainakin toinen vanhemmista palkittu sekä näyttelyissä että metsästyskokeissa. Tulokset tukevat rotujen jakautumista linjoihin (käyttö- ja näyttely-) labradorien ja kultaisten kohdalla sekä sitä, että flateilla samanlaista selvää jakautumista ei ole havaittavissa.

Kokonaisuudessaan kontrolliryhmään verrattaessa voidaan sanoa, että jalostuskoirat on valittu kaikissa roduissa suhteessa menestyksekkäämpien koirien joukosta. Kontrolliryhmän roduista yleisimmin kokeisiin osallistuivat flatit, mikä heijastaa rodun yleistä aktiivisuutta erilaisissa koemuodoissa. Vaikka kultaisten noutajien osallistuminen metsästyskokeisiin oli pientä jalostuskoirien kohdalla, se oli kuitenkin huomattavasti suurempaa kuin kontrolliryhmän koirilla. Metsästysmeriitit ovat selvästi merkityksellisiä kultaisillakin jalostuskoiria valittaessa.

Suurin osa jalostusnartuista oli tehnyt vain yhden pentueen, mikä viittaisi siihen, että siitä on haluttu pentu itselleen eikä ole ajateltu aloitettavan pitempää jalostustyötä. Syynä voi myös olla se, että pentue ei ole tarpeeksi hyvä ja siksi koiraa ei enää käytetä jalostukseen. Jos näin on, voi syynä tähän olla osin jalostuskoirien käyttö nuorena, jolloin niiden todellisista kyvyistä ei ole vielä saatu selvyttä, etenkin nuorina käytettyjen urosten

kohdalla (1 v. vanhat). Muutenkin uroksia käytetään hämmästyttävän paljon nuorina (1 v.) jalostukseen.

Sukusiitosprosentin aleneminen tutkimuksen aineiston aikana (1991-2000) oli positiivista, mutta on huomioitava, että siinä laskettiin ss% vain viidelle sukupolvelle. Tämä ei anna todellista kuvaa perinnöllisen vaihtelun ja homotsygotian määrästä ja pitemmältä ajalta sekä useammasta sukupolvesta laskettuna prosentti luultavasti olisi suurempi.

Tehokasta populaatiokokoa tarkasteltaessa kaikkien rotujen mahdollinen jalostuspohja oli kasvanut. Tämä johtuu mahdollisesti lisääntyneestä tuontikoirien määrästä. Jos näitä käytettäisiin ei-sukulaistensa kanssa, populaatiokoko kasvaisi. Näin ei kuitenkaan ole, vaan niitä käytetään usein sukulaistensa kanssa. Tiukasti rajatut alapopulaatiot johtavat jalostukseen käytettävissä olevien yksilöiden määrän vähenemiseen, vaikka mahdollinen jalostuspohja olisikin suuri. Näin voi käydä, jos kasvattajat eivät käytä toistensa koiria, kuten labradorien kohdalla on käynyt. Flatti on ainoa rotu, joka oli kasvattanut käytettävissä olevaa jalostuspohjaansa (n. 100 koiraa). Kultaisten noutajien tehokas populaatiokoko oli vain 60 koiraa, jonka seurauksena on riski geneettisen vaihtelun vähentymisestä. Labradoreilla tehokas populaatiokoko on yli 100 koiraa, mutta kehitys on negatiivista.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että jalostustyö eri roduissa eroaa toisistaan. Jos kultaisten noutajien jalostusta jatketaan pääasiassa näyttelytuloksiin pohjautuen, olemassa on suuri riski rodun alkuperäisten luonteenpiirteiden menettämisestä. Koska rodun jalostuspohja on pieni, voidaan epäillä pienen osan uroksista vaikuttaneen suuresti rodun kehittymiseen. Jos nämä koirat on valittu pääasiassa ulkonäön perusteella välittämättä metsästysominaisuuksista, voi tämä vaikuttaa koko rodun metsästysominaisuuksiin. Lisäksi etenkin kultaisilla noutajilla urokset tekevät suurimman osan pentueistaan niin nuorina, ettei niiden jälkeläisiä ole ehditty testata (kokeissa). Sama koskee muitakin rotuja, vaikka flattiuroksia käytetäänkin muita vanhempina.

Suppean tutkimuksen perusteella ei voida selittää täysin esim. kultaisen noutajan luonteen muuttumista. Nielsenin mukaan kultaisen luonne muuttui jo 1960-70 –luvulla, kun rodun suosio kasvoi. Huonot jalostusvalinnat johtivat epänoutajamaisen temperamentin kehittymiseen ja huonon metsästyskoiran maineeseen. Myös Sundgren on sitä mieltä, että rodun pelokkuus (MH-testissä) johtuu sen suuresta suosiosta; sellaisia koiria on helpompi hallita.

Kasvattajilla on suuri vastuu rotujen luonteiden kehittymisestä toivottuun suuntaan ja tämä vaatii yhteistyötä kasvattajien ja rotujärjestöjen välillä.

Lähde:

Anne Bucksch & Sofia Lindberg 2002. Retrieveravel i Sverige. Jämförande analys av avelsarbetet inom golden, labrador och flatcoated retriever samt utvärdering av jaktlig avkommebeskrivning för flatcoated retriever.